

som ordet *Mubla* i gamla Gjöthiskan betyder *mala*, och i denna Landstræct inom en fjerdedels mihl fyra bekanta Mjölquarnar finnas, så skulle af desse Odals-quarnar ordet *Muhla* hafva upkommit. Jag vil medgifva, at Quarnars bruk äfven i hedentima har varit bekant (a); men deraf följer intet, at de äberopade Quarnar vid Kjelby då varit i fulkomligt stånd, än mindre, det de varit så ryktbare at detta stora Gjötha Mötet af dem kunnat få sitt namn. Hvadan hänleder då *Muhla Ting* sitt namn? Med vilshet kan jag ingenting föresslå, men om på gilsning kan hafvas något afseende, så är *Mubla* eller *Mal tbing* et allmänt ord, och har fordom betydte det vi nu rätt och slätt kalla *Ting*. Så förekommer detta ord uti Öst-Gjötha Lagen (b). För hända, at såsom det våld, hvilket utöfvades på *Muhla Tinget*, ej kunde gillas af efterverlden, så har och Lagmannen THORGNY i allmänhet talt härom, utan at med någon tilläggnig närmare utmärka sjelfva orten och stället. Men om desse mörka saker vare denna gång nog taladt.

(a) Quarnar omtalas uti FIOLN och FRODES tid, som ses af Edda Dixmi Saga 65 och Quarn tiotande nämnes uti Hervara Sagan Cap. 17. p. 162. (b) Särn. 20, fl. och Drapn. 3 fl.

G. A. Å.

M. G. H.
EN KORTT AFHANDLING

OM
MEDEL
AT
FÖREKOMMA
DUELLER,

MED PHILOSOPHISKA FACULTETENS BIFALL
UNDER

Hist. och Philos. Praët. PROFESSORENS,

HERR MAG. JOHAN
BILMARKS

INSEENDE,

Utgifven och försvarad

AF
CARL FREDRIC HOLM,

År 1776 den 13 April i Acad. Öfre Låro-Sal.
P. w. t. F. m.

Å B O

Tryckt hos JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL,

DE HORTT ARHÄNDLING
 M. O. W.
 MED
 TORRKOMMA
 DUELLER
 Uuder
 HERR MAG. JOHAN
 BILLMARKS
 INSENOF
 CARL FREDRIC HOLM
 A. B. O.
 Uuder

I bland de otaliga fördomar, som värka på människo-
 sinnen, är ingen mäktigare, än en falisk Heder. Des
 föremål må vara stort eller ringa, besittningen af
 verlden, eller af en hvit Elephant, eller af et stycke
 sten (a); så öfvervåldigar den ofta både förnuft och
 människlighet; hvarken Gudomeliga eller Borgeliga La-
 gar förmå hålla den samma tillbaka. Til des värknin-
 gar höra *Dueller*. Denna slags Tapperheten, at för min-
 sta oförrätt, för et förfugit ord, det må vara sant eller
 olant, mörda sin nästa, ja ofta sin vän, var fordom al-
 deles ofödvanlig hos de uplystare folkslag, Greker och
 Romare, ehuru mycket de ock vore intagne af hedern,
 som länge hos dem var förtienstens enda belöning. Ej
 allenast ibland deras Philosopher, utan ock ibland deras
 tappreste Krigsmän, ansågs det för tekn til et svagt sin-
 ne eller en slät upfostran, at ei kunna tåla en oförrätt.
 Homeri Grekiske hieltar angripa hvarandra med skjälls-
 ord, men aldrig med värjan, och *Themistocles* lät ohäm-
 nad hota sig med käppslag (b). *Cesar*, en af de åregiri-
 gaste människor, som verlden sedt, han som grät af
 harm, at vid Alexanders ålder ej hafva redan vunnit
 Hans åra, höll til goda at i sin närvaro blifva kallad
 A med

med de grofvaste öknamn (c), och *Cato*, som tog lifvet af sig sielf, för at slippa at förödmjuka sig för *Cæsar*, uptog med kallfinnighet, at man offentligent spottade Honom i ansigtet (d). Om ock någon utmanades til envige, så förlorade Han intet af sin heder, då Han afslög tilbudet. Romerske Fält-Herren *C. Marius* svarade en Tysk, som mätte Honom ut, at, om Han ändteligen ville dö, så kunde Han gå och hänga sig (e). De Nordiske folkslagen deremot, Tyskar, Gjöther och Scyther i allmänhet, som mera upodlade sin kropp, än sitt sinnes förmögenheter, brukade ifrån äldsta tider at afgöra mästa delen af sina tvistemål med nåtverätten. Daniske Konungen *Frode* förordnade, at upkommande tvistigheter skulle slitas genom Envige, och skulle den hafva förlorat sin sak, som antingen blef öfvervunnen, eller vek utom ringen, som var ritad på marken (f); men den som aldeles intet infant sig på valplatsen, blef förklarad för årelös och utestängdes ifrån all Edgång och Vitnesmål. Detta rättegångs sättet var ock öfligt i Sverige (g), och blef af de Nordiske folkslag bragt i moden öfver större delen af Europa, som i femte och följande seclerne efter Christi födelse af dem öfverfvåmades. Ingen Nation ibland Mahometaner och Hedningar har funnits, som uppenbart öfvat och med lagar stadfäst en plågsed, inörrätt stridande emot des Religion. Det är imedlertid hvad de Christne hafva gjort i anseende til Dueller. Efter Longobardiske Lagarne, som gällde öfver en stor del af Europa i 7 de och följande seclerne, och voro af Keisarne stadfästade, voro de ei allenast ansedde som bevis, utan ock förordnade i allahanda mörka rättegångs mål, ända til och med i anledning af alla skälls-ord (h). Gondeberga, Longobardiske Konungen Ariorals Gemål, bevisade år 633 sin

kyrk-

kyrkhets åra igenom en fullmäktig i Duell (i). Det besynnerligaste är, at man härigenom afgjorde ei allenast *quæstiones facti*, utan ock *quæstiones juris*. Under Keislar Otto I. upkom en tvist smellan någre Prinssar i Tyskland, om, då äldsta sonen dött och lämnat barn efter sig, desse borde få ärfva tillika med sina Farbröder, hvilket somlige påstodo, andre åter bestridde. Keisaren förordnade i anledning häraf, vid Tyske Ständernes Sammankomst, en Duell, hvaruti de segrade, som voro af förra rankelättet, hvilket i följe häraf blef en Lag (l). De sedermera uprättade Riddare-Orden, gjorde Dueller ännu mera gängle. Den som dubbades til Riddare underrättades genom et slag, som Han bekom med svärd eller handen, at det var den sista skymf, som Han borde tåla obämnad, och gjorde ed at aldrig afslå någon utmaning. Af desse Riddare Ordens Lagar upkom det som ännu kallas för *Point d'Honneur*. Man hölt för gement, at hos Domaren söka en rätt, den tappert folk borde skaffa sig sjelft med udden af sin värja, och pligten at försvara sin heder blef så nödvändig, at alla andra skyldigheter måste gifva vika för den samma. Italienarne bragte först läran om Dueller i form af Vetenskap, under namn af *Scienza Cavalleresca*, som blifvit afhandlad af mer än femtio särskilde Scribenter. De hafva trodt sig bevisa, at Försynen ej kan underlåta, at genom undervärk så styra utgången af striden, at den oskyldige måste blifva segrande; at all personlig oförrätt kan med godt samvete hämnas genom drap, men i synnerhet tilvitelse af ofanning, så at ehuru groft ovett man säger någon, om Han svarar at det är olänt, at man har oriktiga underrättelser, så är man vid sin heders förlust förbunden, at mana Honom ut på Duell (m). Och ehuruval orimmeligheten af deslä läror,

A 2

som

tom i sig själf är tydelig för hvar och en som åger ledigt bruk af sitt förnuft, desutom blifvit af flere öfverbevist, och deras utöfning genom Öfverhetens Lagar under strångaste straff förbuden; så har dock denna ofeden, i synnerhet i Krigsståndet, ända intil våra tider bibehållit sig vid hederligt bruk. I Frankrike äro Dueller förbudne vid lifsstraff, och dock skola ännu dageligen i detta Konungarike femtio medborgare vara stadda emot femtio andre i Enviges kamp (n). Huru långt denna galenskapen blifvit drifven, kan af följande exempel aftagas. En Ängelsk Lord, fick en morgon i Paris besök af en Fransysk Herre, som lät Honom förstå, at Han hade i sin förmåga, at göra Honom sig högt förbunden, hvilket ändteligen gick derpå ut, at han trodde, at han kunde upptäcka för Lorden den personens namn, som skuffade honom då han sist kom ut ifrån Operan, men förr än han kunde yppa det, begärte han, at Lorden ei ville neka honom den hedren, at taga honom til Secundant. Ängelsmannen, för at undvika at blifva dragen in i en så narraktig handel, svarade honom, at han för sina tvänne nästa Dueller gjordt aftal med et par sina besynnerliga vänner, hvar på den andra straxt tog sitt afsked, i hopp, såde han, at Lorden ei ville illa uptaga, at han ei vidare befattade sig med en sak, hvaraf han själf ei kunde vänta sig någon fördel (o). I Sverige äro ei eller Dueller aldeles ovanlige Phenomener. Man vil derföre meddela några tankar om sättet at förekomma dem.

(a) Konungarne af östra Indiska Halfön hafva fördt de blodigaste krig fins emellan, för at äga en hvit Elephant och en rubin af lillängrets storlek. Se. *Histor. univ. Angloise. T. XIX: f. 233* och *Hist. Gen. des Voyag. T. XXXIII: f. 174*. (b). (c) *Plutarchus*. (d) *Seneca de ira. L. III. C. 33*. (e) *Frontinus de stratagemat. L. IV. C. VII*. (f) *SAXO GRAMMAT. L. IV. p. 86*. (g) DALINS

DALINS *Se. Hist. T. I. C. 106* och *LAGERBRINGS deo I- d. II. C: 10* och *11 §. (h) MAFFEI della Scienza Cavalleresca*, hvaraf utdrag finnes i *Ad. Erud. Lips. suppl. T. VI. 265* och följ. (i) *Paul Varnefrid. de gestis Longob; L. IV. C. 49 (1)*. *Vitichind. Anual L: II. p. 18 (m)*. *Maffei l. c.* och *Essai sur la Chevalerie par Jarvis i 3:die Tonen af varietés litter. f. 326* och följ. *De Canges Glossar vid ordet Duellum (n)*. *Inst. Pol. par le Bar. de BIELEFELD T. I. p. 62 (o)*. *The Spectator Vol. II No 99*.

§. I.

Dueller äro af flere slag, och kunna äfven ibland ätminstone å ena sidan vara tillätelige. (a). Här förstår man egenteligen dem, som ske för at försvara ens heder i anledning af någon liden skymf eller oförrätt. Man vil ei gå in i en onödig undersökning, huruvida desse i det naturliga tilståndet kunna i visfa fall vara rättmåttige eller icke. Men i Borgeliga Samhällen, der det tillkommer Öfverheten at försvara oss, då ingen tryckande nöd förhanden är, böra de altid anses för oloflige. För människjor, som kunna fatta skål, är det ock lätt, at visa sådane Duellers orimelighet och ogrunden af den tankan, at deras heder lider, som emottager en oförrätt ohämnad. De måste finna, hvad af andra redan blifvit erindradt, at den sanna hedren ei har sitt läte i människjors säsånga omdömen, utan i hvars och ens hjärta, och at den ej kan förloras deraf, at en annan är otidig, ei heller försvaras igenom slagsmål, utan igenom en ostraffelig lefnad: at osanning ej kan blifva lanning derigenom, at den förfäktas med värja eller pistoler: at den som förfördelat en annan genom en falsk beskyllning, eller som haft den nedrigheten at yppa en hemlighet, som honom blifvit anförtrodd, lägger et nytt brott til det första, då han emottager en utmaning och angriper dens lif, som han oförrättat: at en medborga

borgare är skyldig sitt lif åt Fäderneslandet, och ei har rättighet, at förfara dermed utom Lagarnas tillstånd, ännu mindre emot deras uttryckeliga förbud.

Större delen af de oförrätter, som plåga gifva anledning til Dueller, äro ei heller af den beskaffenheten, at deras ofog kan visås genom en Enviges kamp, ehuru den ock utfaller. En narr kan med et stick eller skott dräpa den förnuftigaste människia i världen. Man afstår sig ei den skamfläcken, at vara en bedragare, en gemen människja, för det man mördar den som beskylldt en derföre. Tvärtom är det utront, at måsta delen af dem, som äro så rådde om sin förmenta heder och så färdige at mana ut folk på Duell, äro gemenligen nedrige personer, som härigenom söka at förekomma, at man ej må våga uppenbart visa det föragt man hyser för dem. Ofta händer ock, at et tilmåle, som skulle fallit af sig själft, om man föraktat det, vinner styrka derigenom at det beifras (b). Förebräelse af feghet kan ej heller genom en duell vederläggas. Årfarenheten visar, at mängen, som är tapper at föra värjan när ej påtränges, är deremot den störste Poltron, när det gäller att utmärka sitt mod i Fäderneslandets tjänst, at i krigstider förföka något farligt anlig til dess nytta, eller i fredstider försvara dess fördelar emot en mächtig Medborgares ilgrep; eller när det kommer an på, at förfakta sina egna eller sina vänners rättigheter, och ådaga lägga det föragt han hyser för andras laster. Man gifver vid sådana tilfällen länge säkrare bevis af sitt mod, än igenom dueller (c). Då nederlaget är dess skamligare, ju svagare fienden är, manne det ej är prof af större feghet, at frukta för en förebräelse, än at frukta för döden? Atminstone kan det ej anses för bevis af mod, at låta sig öfvervinnas af sin otålighet. En Ro-

merk

merks Skald (d). utlåter sig således: *Minuti semper & infirmi est animi exiguique voluptas Ultio: continuo sic collige, quod vindicta Nemo magis gaudet quam femina.*

(a) Se Grotius de J. B. & P. L. II. C. I. §. 15. (b) Convicia spreta exolescunt; si irascere agnita videntur, Tacitus annal. IV. 34. (c) Jant. Systeme de Phil. Mor. par Hutcheson T. II. C. 7. § 6. (d) Juvenalis sat XIII. v. 189 och följ.

§. II.

Desse emot Dueller anförde skjäl, hvartil det annars vore lätt at lägga flere, låra måstadelns vara tillräckelige, at förebygga dem ibland de människjor, som låta förnuftet råda för sina gärningar. Den Christna läran gifver ännu kraftigare motiver at undfly Dueller. Men det återstår imedlertid en svårighet, nemligen at utrota denna ofeden äfven ibland dem, som ei lämna förnuft och Religion vidare inrymme hos sig, än Modet tillåter. Detta ändamålet står ej at vinna utan igenom visa lagar.

§. III.

Framför alt måste tagas i agt, at ej Lagarne äro nog ofullkomlige, för at ei gifva oss tilbörlig handräkning emot all slags skymf, som skadar vår heder; så at det synes, som en duell voro enda medlet at afstå oss en sådan oförrätt, hvilken dock ofta är oss oändeligen känbarare, än intrång i vår egendom, som ej allenast Borgeliga Lagarne taga i beskydd, utan ock vid vissa tilfällen kan försvaras med våldsvärkarens lifsfara. Detta skulle gifva et nog skenbart skäl at rättfärdiga dueller, och de stadgar, som deremot göras, skulle få anseende af orättvisa. Om det ibland annat hände, at ens

afflag,

afslag, at gripa til detta försvars medlet, gaf större vigt åt förtälet, upmuntrade andra at öfverhopa honom med nya oförrätter, samt föranlät allmänheten at anse honom för en förfagd och föraktelig människja och deslika at uttränga honom ur sitt gemenskap, och tvinga honom at nedlägga en tjänst, som kanske gjorde hela hans utkomst; så skulle äfven den, som annars haft nog sinnes styrka, at kufva sin hämndgirighet, dock i detta fallet hafva svårt för at icke våga sitt lif, för at försvara sin heder; hvartil äfven mången kunde anse sig stadd i en moralisk förpligtelse. Likasom det ei tillåtes en medborgare, at med våld återtaga sin egendom ur en orättmätig innehafvares hand, derföre at Öfverheten kan skaffa honom rätt; så bör ock Öfverheten, för at hindra det en enskild person ej må gripa til vapen emot den som skymfat honom, nödvändigt så laga, at hans tålmod och laglydnad ei ländes honom til vanfråg och förfång (a).

(a) Jämför Hutcheson l. c. och le Droit des Gens par Vattel T. I: f. 71.

§. IV.

Til förekommande af Dueller föreslår Hobbesius (a), at låta alla Ståndspersoner som äro berättigade at bära värja, aflägga ed, at ei utmana någon på Duell, ei heller emottaga någon utmaning. Detta skulle väl ej vara utan all nytta; emedan det åtminstone kunde gifva den utmante, som annars hade afsky för Duell, ett nytt skäl at afslå den; men det vore dock ej tillräckligt. Den som förnuft och Religion ej kunna binda, lærer och intet låta binda sig af en ed. Mången skulle händre vilja vara menedare än heta Poltron; och påföljden här af torde blott lifva den, at edgångens värde skulle

skulle förringas. At härvid göra skilnad imellan den angripne och angriparen, så at den förre skulle slippa aldeles ostraffad, när det befinnes, at han värdeligen blifvit angrepen til sin heder, men den senare deremot straffas utan nåd, som VATTEL (b) håller för tjenligt, skulle gifva anledning til flere missbruk. Om Duell i något fall vore tillåten, så skulle det snart ibland många människjor anses för vanhedrande, at vid minsta stöande ord eller åtbörd icke genast gripa til gevär, för at söka satisfaction derföre. Deslutom vore det obilligt, då det sattes, at Lagarne gifva den oförrättade all tillig uprättelse, och orimeligt, i det Lagen skulle gifva en rättighet som ej kunde utöfvas, utan att medföra lagbrott.

(b) i des Leviathan C. 30 p. 160 (b) l. c.

§. V.

Såsom allmänna anledningen til Dueller är, at sätta en förmenta heder i säkerhet, så följer at de måste förkommas, om det så lagas, att detta ändamål igenom en Duell intet kan vinnas, utan at man tvärtom dergenom tillskyndar sig värdelig skam och vanheder. Böds straffet är ej tillräckligt, at återhålla människjor, som göra sig en ära af at förakta döden. Deslutan gör man sig hopp at undslippa et straff, som är alt för strängt. Freden och hämndgirigheten kan föranlåta mången, at förakta et lif, som Han annars ej med heder kan behålla; men om han föreställer sig, at intet kunna undgå en vanhederlig död af sin motståndares hand, utan at ådraga sig skam och verdens förakt, såsom oundgängliga påföljder af sin öfvervilning; så är det nästan oönskligt at han icke skulle styra den samme. Det säkra

B

ste

ste medlet att utrota denna barbariska seden, är således, at förklara Duellanter för ärelöse, eller åtminstone för ovärdige, at bära värja och förestå sådana fysflor, som denna rättigheten medföljer, hvartil blott i den händelsen dödsstraff borde komma, om någon af de stridande blifvit dräpen. Denna författning, noga handhafad, torde vara tillräckelig at upnä ändamålet; men det skulle ännu säkrare vinnas, om härjemte förordnades, at (a) bägge de brottlige Parternes lösa och förvärfvade ägendom skulle tilfalla den, som angaf och bevilste et sådant lagbrott, och deras arfvejord, om någon förhanden voro, i fall intet dråp skedt, straxt inrymmas åt hvars och ans laglige arfvingar, aldeles på sätt som voro de med döden afgångne; men om endera blifvit mördad, hel och hållen tildömas den mördades arfvingar. Och at betaga de brottlige alt hopp at undslippa lageas strånghet, skulle det ej vara otjenligt, om Lagtistaren i denna händelsen aflade sig rättigheten, at göra nåd.

(a) Jansf. Engelske skäddarens Edict emot Dueller, som tilskrifves Frankyske K. Pharamund T. c. N. 97.

I G. N.
STRÖDDA ANMÄRKNINGAR
UTI
PHILOSOPHIEN,

MED VEDERBÖRLIGT SAMTTCKE,

UNDER

HISTOR. OCH PHIL. PRACT. PROFESSOREN
HERR MAG. JOHAN
BILMARKS
INSEENDE,

Til allmän granskning framgifna

AF

CLAES FLEMING,

FRI. HERRE,

I ÅBO ACADEMIES ÖFRE LÄRO-SAL DEN IV MAJ
MDCCLXXVI.

P. V. T. F. M.

Å B O,

Tryckt hos Johan Christopher Frenckell.